

АНАЛІЗ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

С. А. Пташник, кандидат економічних наук
Уманський національний університет садівництва

В статті проаналізовано використання коштів місцевого бюджету Тальнівського району, розподіл основних видатків. В статті визначаються перспективні напрями формування і використання коштів місцевого бюджету Тальнівського району. Одним із напрямів підвищення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування в умовах проведення бюджетної децентралізації є розробка політики регіонального розвитку, яка б сприяла підвищенню інвестиційної привабливості регіонів, активізації їх економічного потенціалу та підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни загалом

Ключові слова: місцеві бюджети, видатки, управління, децентралізація.

Постановка проблеми. Основною місцевих фінансів, а також її важливою складовою є місцеві бюджети. На протязі останніх років важливий вплив на видаткову діяльність органів влади зробила запроваджена реформа з міжбюджетних відносин, метою якої є посилення ролі місцевої влади в суспільному секторі економіки. Тому питання, щодо функціонування місцевих бюджетів та розробки шляхів та напрямків підвищення їх ефективності мають важливе значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед наукових праць, які присвячені питанню підвищення ефективності функціонування місцевих бюджетів є праці науковців: О. Василика, К. Павлюка, О. Непочатенко, А. Маглаперідзе, К. Мельник, О. Сунцової, М. Буднік, І. Журавель. Проте, недостатньо розкриті шляхи оптимізації видаткової частин місцевого бюджету, що обумовлює необхідність подальшого дослідження.

Мета статті є аналіз видатків місцевого бюджету, пошук позитивних та негативних аспектів виконання бюджету, та розробка шляхів вирішення існуючих проблем.

Результати дослідження. Видатки місцевих бюджетів спрямовані на забезпечення відповідного розвитку регіону та відіграють важливу роль у

виконанні органами місцевого самоврядування власних та делегованих повноважень. Протягом останніх років спостерігається постійне збільшення рівня видатків місцевих бюджетів саме від об'єктивних чинників, таких як щорічне підвищення рівня мінімальної заробітної плати, збільшення тарифів на енергоносії та комунальні послуги, підвищення вартості медикаментів та перев'язувальних матеріалів, продуктів харчування.

Динаміка видатків зведеного бюджету на прикладі Тальнівського району за період 2015-2016рр. показана у табл. 1.

Табл. 1. Динаміка видатків зведеного бюджету Тальнівського району, в розрізі його загального та спеціального фондів, тис грн*

Назва	Рік			Відхилення, (+/-)
	2015	2016	2017	
Видатки загального фонду	110535	118416,3	146780	+36245
Видатки спеціального фонду	8533,8	6281,7	14922	+6388,2
Загальний обсяг видатків	119068,8	124698	160802	+41733,2

Примітка*- джерело: аналітичне дослідження за даними фінансового управління Тальнівської райдержадміністрації Черкаської області

Структура видатків за економічною класифікацією (табл. 2), свідчить про те, що протягом тривалого часу найбільшу питому вагу складають видатки на оплату праці та відповідні відрахування, а саме 43,9% у 2013 році та 33,2% у 2017 році, тобто в сучасних умовах найбільша сума коштів спрямовується саме на покриття видатків на оплату праці працівника освіти, фізичної культури та спорту, охорони здоров'я. Це свідчить про те, що органи місцевого самоврядування продовжують працювати лише на виконання власних та делегованих повноважень, не набувши відповідного рівня самостійності, що прямо суперечить основним принципам проведення бюджетної децентралізації [1].

Слід зазначити, що позитивним фактором є збільшення розміру видатків на надання поточних трансфертів населенню на соціальне забезпечення з 20,1% у 2013 році до 28,5% у 2017 році, що дає можливість підтримки мало захищених верств населення шляхом надання житлових субсидій (табл. 2.) Витрати на придбання медикаментів за аналізований період збільшувались незначно, а саме від 1,9% до 2,5%, витрати ж на придбання продуктів харчування для хворих мали негативну тенденцію до зменшення від 2,7% у 2013 р. до 2,4% у 2017 р. Це свідчить про те, що,

незважаючи на значні інфляційні процеси, що останніми роками відбуваються в державі, сума витрат за цими статтями значно не збільшувалась, тобто населення отримувало необхідну медичну допомогу не в повному обсязі.

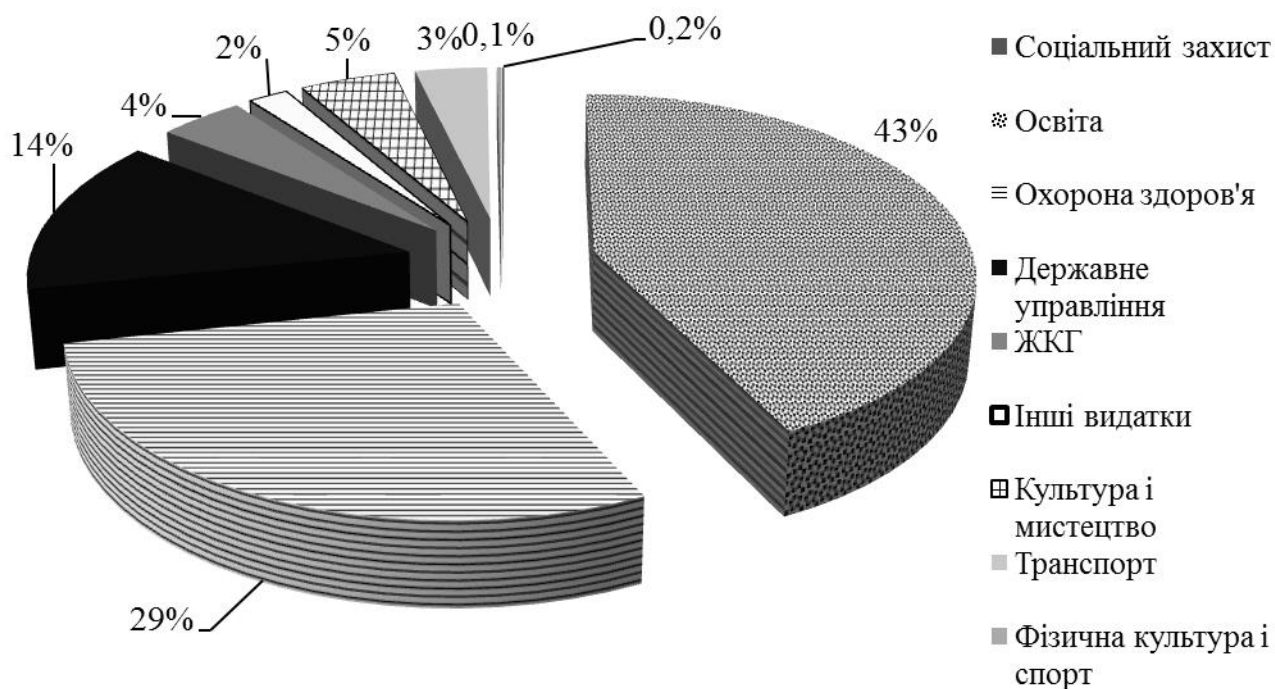
Табл. 2. Структура видатків бюджету Тальнівського району за економічною класифікацією за 2013–2017 рр., %*

Статті видатків	Рік				
	2013	2014	2015	2016	2017
Оплата праці з нарахуваннями	43,9	47,0	41,3	37,7	33,2
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	1,9	2,0	1,8	2,4	2,5
Продукти харчування	2,7	2,9	2,8	2,7	2,4
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	6,3	5,9	5,9	5,9	5,1
Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів	0,5	0,7	0,9	1,0	1,1
Поточні трансферти населенню на соціальне забезпечення	20,1	23,2	23,2	23,7	28,5
Обслуговування боргових зобов'язань	0,6	0,7	0,6	0,6	0,1
Субсидії та поточні трансферти підприємствам	10,2	4,6	8,8	5,5	4,4
Інші поточні видатки	7,3	6,5	9,3	9,0	7,7
Капітальні видатки	6,5	6,5	6,2	11,5	15,0
Всього	100	100	100	100	100

Примітка*- джерело: за даними фінансового управління Тальнівської райдержадміністрації Черкаської області

З огляду на розширення з 2015 року повноважень органів місцевого самоврядування в 2017 році порівняно з 2014 роком зросла частка видатків на:

- соціальний захист та соціальне забезпечення;
- освіту;
- економічну діяльність.

Рис. 1. Структура видатків бюджету Тальнівського району по галузях бюджетної сфери у 2017 році, %*

Примітка*- джерело: за даними фінансового управління Тальнівської райдержадміністрації Черкаської області

Важливим напрямом зміцнення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування є проведення бюджетної децентралізації. Сутність бюджетної децентралізації полягає в передачі відповідних бюджетних повноважень та надходжень від центральних органів влади до органів місцевого самоврядування [2].

Основною метою при цьому є забезпечення в повному обсязі органів місцевого самоврядування відповідними фінансовими ресурсами, надання їм більшої самостійності та мобілізації їх внутрішніх резервів.

Основними завданнями проведення бюджетної децентралізації є:

- розширення кола фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;
- підвищення рівня відповідальності органів місцевого самоврядування в процесі формування, розподілу та використання місцевих фінансових ресурсів;
- зменшення розміру міжбюджетних трансфертів за рахунок розширення власних надходжень;
- цільове та прозоре використання коштів органами місцевого самоврядування відповідно до бюджетних програм.

Для місцевого самоврядування головним завданням є формування та

нарощування власної ресурсної бази, упорядкування питань власності стосовно об'єктів соціально-культурної сфери з одночасним розглядом питань їх можливої функціональної оптимізації, формування ефективних інституцій для результативної роботи та виконання всіх необхідних повноважень та територіального розвитку [3].

Одним із напрямів підвищення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування в умовах проведення бюджетної децентралізації є розробка політики регіонального розвитку, яка б сприяла підвищенню інвестиційної привабливості регіонів, активізації їх економічного потенціалу та підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни загалом, а також удосконалення чинного законодавства щодо забезпечення формування ОТГ.

Аналізуючи вищесказане, доцільно простежити вплив, який чинить децентралізація влади на фінансово бюджетне забезпечення територіальних громад (табл. 3).

Табл. 3. Вплив децентралізацій на забезпечення ОТГ фінансовими ресурсами

Види фінансових ресурсів	Вплив
<i>Ресурси бюджету</i>	
Місцеві податки і збори	<i>позитивний, прямий</i>
Загальнодержавні податки і збори	<i>позитивний, прямий</i>
Неподаткові надходження	<i>позитивний, опосередкований</i>
Трансферти	<i>позитивний, прямий</i>
Кошти державного бюджету регіонального розвитку	<i>позитивний, опосередкований</i>
<i>Небюджетні ресурси</i>	
Кошти грантів	<i>позитивний, опосередкований</i>
Кредитні кошти	<i>позитивний, опосередкований</i>
Інвестиції	<i>позитивний, опосередкований</i>

Примітка*- джерело: складено авторами на основі узагальнень та експертних оцінок

В переважній більшості наукових публікацій стосовно формування доходів громад на місцях основна увага приділяється бюджетним ресурсам. Однак, важливо звернути увагу також і на важливість небюджетних джерел фінансових ресурсів. Ця сфера фінансування має відігравати значну роль у

забезпеченні фінансової спроможності, а також призведе до більшої самостійності територіальних громад.

Незважаючи на позитивний вплив децентралізації на фінансово-бюджетне забезпечення територіальних громад, не можна не погодитися з думкою експертів з економічних питань щодо головних ризиків, які виникають:

- намагання центральної влади зберегти контроль за розподілом коштів;
- недостатність коштів на місцевому рівні і нездатність їх залучити;
- непроведення або уповільнення процесу об'єднання громад;
- неспроможність місцевих органів самостійно та відповідально використовувати кошти;
- поглиблення диспропорцій економічного та соціального розвитку територій.

Перелічені загрози та ризики є реальними, їх потрібно обов'язково враховувати.

Висновки. Сучасний механізм функціонування місцевих бюджетів в умовах економічних перетворень свідчить про те, що значний вплив на подальший розвиток регіонів має зниження рівня фінансової залежності органів місцевого самоврядування від центральних органів державної влади, а також забезпечення державою фінансування соціальних видатків у відповідних розмірах. Процес проведення відповідних реформ повинен зосередитися на заходах нівелювання ризиків децентралізації, забезпечити органи місцевого самоврядування достатньою кількістю фінансових ресурсів, розширити їх можливості та збільшити розміри власних надходжень, а бюджетна децентралізація сприятиме подальшому зміцненню фінансової спроможності органів місцевого самоврядування.

Література

1. Біла С.О. Вплив децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 18: Економіка і право 2015. Вип. 27. С. 60–68.

2. Бечко В.П., Прокопчук О.Т. Оцінка сучасного стану фінансового забезпечення підприємств аграрної галузі. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*, 2017. Вип. 90. Ч. 2: Економічні науки. С. 46-61.

3. Булеца Н.В. Фіскальна децентралізація та соціально-економічний розвиток регіонів. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4657>

4. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 / Верховна Рада України URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

5. Возняк Г.В. Переваги та ризики бюджетної децентралізації: теоретико-методологічні аспекти. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 253–257.

6. Данилишин Б. Децентралізація управління в Україні: з чого почати? URL : <http://kontrakty.ua/article/82116>

7. Децентралізація влади URL : <http://decentralization.gov.ua/>

8. Karmel Ezra Decentralising government: what you need to know: briefing paper, 2017. 13 с. URL : <http://www.stepdemocracy.eu/wp-content/uploads/2017/09/DRI-MM-BP-87-Decentralisation-v1-2017-09-28-EN.pdf>.

9. Tanzi V. Pitfalls On the Road To Fiscal Decentralization. Working papers, 2001. № 19. URL : <http://carnegieendowment.org/files/19Tanzi.pdf>.

10. Fisman R., Gatti R. Decentralization and Corruption: Evidence across Countries. World Bank Policy Research Working Paper, 2000. № 2290. С. 1-18.

11. Семенов Г.А. Формування та використання місцевих бюджетів. *Економічний вісник Донбасу*. 2008. № 2 (12). С. 122–129.

12. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

13. Пелехатий А. О., Патицька Х. О. Формування податкових доходів місцевих бюджетів та їх спрямування на забезпечення видатків місцевих бюджетів в контексті реформування місцевого самоврядування. Матеріали наук.-практ. конф. “Управління економічними процесами на макро- і макрорівні: проблеми та перспективи вирішення. Львів, 14-15 квітня 2016 р.

14. Деякі питання зарахування частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до бюджетів місцевого самоврядування. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. №96 URL : www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249781472.

15. Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Русін В. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади. Київ : ТОВ “Підприємство “ВІ ЕН ЕЙ”, 2015. 396 с.

16. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи. Верховна Рада України. Закон України від 28.12.2014 р. №71.

17. Про місцеве самоврядування в Україні Верховна Рада України ; Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

18. Возняк Г.В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ. Львів : ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України”, 2016. 520 с.

19. Бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень / К.В. Аврамченко, А.Л. Дешко, Я.А. Жаліло [та ін.]. Київ : СТ-ДРУК, 2016.

112 с.

20. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України. Верховна Рада України. Закон України від 2 березня 2015 р. № 212-VIII.

References

1. Bila S.O. (2015). The decentralization's impact on stimulation the economic growth in local communities in Ukraine. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University*. Series 18: Economics and Law, 27, 60-68. (in Ukrainian).
2. Becko V.P., Prokopchuk O.T. (2017). Estimation of the current state of financial support of enterprises of the agrarian sector. *Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture*. Vip. 90. Part 2: Economic Sciences, 46-61 (in Ukrainian).
3. Buleca N.V. (2015) Fiscal decentralization and socio-economic development of regions. *Efficient Economy*, 12. URL <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4657> (in Ukrainian).
4. Supreme Council of Ukraine (2010). Law of Ukraine, adopted on 2010, July 08, 2456-VI. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (in Ukrainian).
5. Vozniak, H. V. (2015). The benefits and risks of budget decentralization: theoretical and methodological aspects. *Problems of the Economy*, no. 2, pp. 253-257 (in Ukrainian).
6. Danylyshyn B. (2014) Decentralisation of of governance in Ukraine: how to start?. URL : <http://kontrakty.ua/article/82116> (in Ukrainian).
7. Decentralization of power. URL : <http://decentralization.gov.ua/> (in Ukrainian).
8. Karmel Ezra Decentralising government: what you need to know: briefing paper, 2017. 13 p. URL : <http://www.stepdemocracy.eu/wp-content/uploads/2017/09/DRI-MM-BP-87-Decentralisation-v1-2017-09-28-EN.pdf>.
9. Tanzi V. Pitfalls On the Road To Fiscal Decentralization Working papers, 2001. № 19. URL : <http://carnegieendowment.org/files/19Tanzi.pdf>.
10. Fisman R., Gatti R. Decentralization and Corruption: Evidence across Countries. *World Bank Policy Research Working Paper*, 2000. № 2290. pp. 1–18.
11. Semenov, G.A. (2008). The formation and use of local budgets. *Economic bulletin of Donbass*, no. 2(12), 122–129 (in Ukrainian).
12. Budget Code of Ukraine (2010, August, 8). Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
13. Pelehatyi, A.O., Patycka, H.O. (2016). Formation of tax revenues of local budgets and their focus on providing local spending in the context of local government reform. Proceedings of the conference “Management of economic processes at the macro and macro level: problems and prospects of solution”. Lviv (in Ukrainian).
14. Some questions enrollment of excise tax from produced in Ukraine and imported into Ukraine fuel in the budgets of local governments. (2017, February,

8). The Cabinet of Ministers of Ukraine. URL : www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249781472.

15. Kyrylenko, O., Malyniak, B., Pysmennyi, V., & Rusin, V. (2015). Planning and financial management of the territorial community. Kyiv: TOV "Pidpriemstvo "VI EN EI" (in Ukrainian).

16. On amendments to the Tax Code of Ukraine and certain legislative acts of Ukraine on tax reform. (2014, December, 28). *Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine* (in Ukrainian).

17. On local government in Ukraine. (1997, May, 5). *Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

18. Vozniak, G.V. (2016). Fiscal policy development of regions of Ukraine: modern paradigm and guidelines for further reforms. Lviv: DU "Instytut rehionalnyh doslidzhen imeni M.I. Dolishnoho NAN Ukrainy" (in Ukrainian).

19. Avramchenko, K. V., Deshko, A. L., Zhalilo, Ya. A. (2016). Fiscal policy: a pragmatic approach to policy making. Kyiv: STDRUK (in Ukrainian).

20. On amendments to the Budget Code of Ukraine. (2015, March, 5) *Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine* (in Ukrainian).

Аннотация

Пташник С. А.

Анализ расходов местных бюджетов в контексте децентрализации финансовых ресурсов (на примере бюджета Тальновского района Черкасской области)

Местные бюджеты велики, потому что они отражаются в социальных, экономических, политических, организационных и других процессах, происходящих в обществе. Они являются гарантией финансовой поддержки регионального развития. За последние несколько лет глубокая реформа межбюджетных отношений оказала значительное влияние на оплату деятельности органов власти, что является сочетанием роли местных органов власти в государственном секторе экономики. Поэтому вопрос о функционировании местных бюджетов и разработке путей и направлений их эффективности является актуальным.

Целью данной статьи является анализ расходов местных бюджетов, поиск положительных и отрицательных аспектов исполнения бюджета, а также разработка способов решения существующих проблем.

Результаты. В статье анализируется использование местного бюджета Тальновского района, распределение основных расходов. В статье определены перспективные направления формирования и использования средств местного бюджета Тальновского района (например, бюджет Тальновского района на 2013-2017 годы). Одним из направлений повышения финансовой независимости органов местного самоуправления в контексте фискальной децентрализации является разработка политики регионального развития, которая повысит инвестиционную привлекательность регионов, повысит их экономический потенциал и повысит уровень социальной и экономического развития страны в целом.

Выводы. Современный механизм функционирования местных бюджетов в условиях экономических преобразований показывает, что существенное влияние на дальнейшее развитие регионов оказывает снижение уровня финансовой зависимости органов местного самоуправления от центральных органов власти, а также обеспечение по состоянию финансирования социальных расходов на соответствующих уровнях. Процесс проведения соответствующих реформ должен обеспечить органы местного самоуправления достаточными финансовыми ресурсами, расширить их возможности и увеличить собственные доходы, а фискальная децентрализация еще более укрепит финансовые возможности органов местного самоуправления.

Ключевые слова: *местные бюджеты, расходы, управление, децентрализация.*

Annotation

Ptashnyk S.

Analysis of local budget expenses in the context of decentralization of financial resources (in approach to the budget of the Tal'nivskogo of district of Cherkasy area)

Introduction. Local budgets are large because they are reflected in social, economic, political, organizational and other processes that take place in society. They is a guarantee of financial support for regional development. Over the past few years, an in-depth reform of intergovernmental fiscal relations has been an important influence on the payment of activities of the authorities, which is a combination of the role of local authorities in the public sector of the economy. Therefore, the question of the functioning of local budgets and the development of ways and directions of their effectiveness is important.

Appointment. The purpose of this article is to analyze the expenditures of local budgets, search for positive and negative aspects of budget execution, and develop ways to solve existing problems.

Results The article analyzes the use of the local budget of the Talne region, the distribution of the main expenditures. The article defines perspective directions of formation and use of funds of the local budget of the Talne region (for example, the budget of the Talne region for 2013-2017). One of the directions of increasing the financial independence of local self-government bodies in the context of fiscal decentralization is the development of a regional development policy that would increase the investment attractiveness of the regions, increase their economic potential and increase the level of social and economic development of the country as a whole.

Conclusions. The modern mechanism of functioning of local budgets in the conditions of economic transformations shows that the significant influence on the further development of the regions is to reduce the level of financial dependence of local self-government bodies from central government bodies, as well as the provision by the state of financing of social expenditures at the appropriate levels. The process of carrying out the relevant reforms should provide local self-government bodies with sufficient financial resources, expand their capabilities and increase their own revenues, and fiscal decentralization will further strengthen the financial capacity of local self-government bodies.

Key words: *local budgets, expenditures, management, decentralization.*